

Critique of the Model of Good Governance with Emphasis on the Concept of Social Inequality

Saeid Aghaeizadeh^{1*} Vahid Ghasemi² Ali Ghanbar³

1 *Corresponding Author*, Doctor of Sociology, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

E-mail: sa.aghaezadeh@gmail.com

2. Professor of Sociology, Isfahan University, Isfahan, Iran. E-mail: v.ghasemi@ltr.ui.ac.ir

3. Assistant Professor of Sociology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. E-mail:

a.ghanbari@ltr.ui.ac.ir

Article Info

Article Type:

Reserch Article

Keywords:

Good Governance
Model,
Social Inequality,
Theoretical Effort,
Adaptive Method

Article history:

Received June 10, 2023

Received in revised form

August 16, 2023

Accepted March 10, 2024

Published Online

March 17, 2024

ABSTRACT

This research seeks to answer the question, what are the theoretical and quantitative criticisms of the good governance model? From a methodological point of view, this research is a theoretical effort and a quantitative comparative method based on structural equation modeling using secondary data has also been used. According to the latest data output of the United Nations (2019), 193 countries are members of this organization, and the data required for this research were available for 103 countries and were selected as the research sample. Quantitative findings showed that the good governance model does not have a good fit, but it improves with the inclusion of the social inequality variable in the model. Also, in the theoretical dimension, despite the positive effects that the implementation of the good governance model can have, there are also criticisms that have been suggested to include indicators of corruption control, efficiency and effectiveness of the government, security, political stability and non-violence, rule of law, quality of regulation, accountability, accountability and the right to express opinions, citizen satisfaction, consensus-oriented, reducing social inequality, lack of domination and domination, transparency, adherence to the interests and wishes of citizens, public monitoring, welfare and social empowerment, meritocracy, freedom and enjoyment of rights and non-interference in the public and private domain should be added to the governance model evaluation criteria.

Cite this Article: Aghaeizadeh, S., Ghasemi, V., & Ghanbari, A. (2024). Critique of the Model of Good Governance with Emphasis on the Concept of Social Inequality. *World Politics*, 12(4), 189-219
doi: 10.22124/wp.2021.19692.2842

© Author(s)

Publisher: University of Guilan

DOI: 10.22124/wp.2021.19692.2842

1. Introduction

The challenge that exists in the theory of good governance is that its indicators theoretically do not have a logical framework to achieve the goals, and in terms of implementation, they cannot guarantee the improvement of conditions in all countries due to political, social and cultural differences and effective mechanisms. Based on this, the aim of the research is to criticize the model of good governance. Also, to theoretically examine the issue of reducing or eliminating social inequality through the implementation of good governance.

2. Theoretical framework

Some researches have dealt with political structures and their influence on governance mechanisms and inequality. Others emphasize aspects of income distribution, poverty reduction, and inequality. Researches have also been conducted in which variables such as governance quality, economic freedom index, gross domestic product and urbanization rate and inequality have been considered. The issue of public welfare has also attracted another aspect of research related to governance and social inequality. Corruption and its political and social effects and the shadow economy have become another part of social analysis and research in the field of inequality and governance. The current research will be different from past research in several ways. First, its main purpose is to criticize the model of good governance. Second, it will address social inequality, not just inequality of a particular kind. Third, in the analysis of the relationship between good governance and social inequality, in addition to the main indicators, conditions and mechanisms will also be emphasized. Despite the fact that the correct implementation of the good governance model may be able to provide the conditions to reduce social inequality, but because the score of the state of social inequality is not decisive in the average score of good governance published by the World Bank every year, it cannot be claimed that good governance is always a factor in reducing social inequality.

3. Methodology

From a methodological point of view, this research is a theoretical effort and a quantitative comparative method based on structural equation modeling using secondary data has also been used. According to the latest UN data output (2019), 193 countries are members of this organization. Among the member countries of the United Nations, all the data needed for this research were available for 103 countries that were selected as the research sample. The method and comparative analysis is used in the transition from general theories to structural theories, and this research also has a theoretical effort that leads to the criticism of structural theory.

4. Findings of Research and Discussion

In the theoretical and quantitative dimension, the good governance model has some shortcomings. One of the most important of them is that the issue of social inequality has not been directly addressed. The results of the good governance model fit evaluation show that the relative chi-square sizes are high and the RMSEA is also

very high. The relative chi-square index in this model shows that the empirical data of the World Bank and the theoretical model of good governance do not match. The RMSEA index in this model indicates a bad fit and the amount of difference between its size and the acceptable size is very high. In addition, comparing the parameters of government effectiveness, regulatory quality (laws and regulations), rule of law and corruption control showed that there is no significant difference between them and this indicates the weakness of the model. There are serious doubts about relying on the model of good governance to measure how to govern in countries. The evaluation of the measurement model of good governance and social inequality showed that, except for income inequality, other measures of factor loadings and coefficients of determination are high and strong. The fit indices have improved to a great extent, and although the size of the RMSEA has decreased significantly compared to the previous two models, its value is still high. Therefore, it can be argued that the inclusion of the social inequality variable in the good governance model can make it more acceptable.

5. Conclusion

With all the positive points that exist in the theory of good governance with emphasis on the World Bank indicators, the following criticisms are included: good governance requires that different viewpoints come together so that the good of society occurs with the maximum possible consensus. Consensus-oriented presence as an indicator in the good governance model can increase the possibility of adapting the model to the conditions of different countries. Creating equal opportunities in society is very important. Without considering the "reduction of social inequality" index, it cannot be claimed that a country has good governance. The model of good governance claims to be universal. Its implementation in different countries requires extensive political, cultural, security and economic changes that seem far from reach. At the same time, there are countries in the world like China that were able to make significant progress without it. Of course, it is not acceptable to ignore the general principles of good governance. Countries should have a proper understanding of their conditions in terms of good governance, and for this, it is necessary to identify the historical experience, culture and indigenous values. The adjective "good" in the model of good governance can be challenging because good and bad are value concepts. Removing the word "good" from the governance model can solve this problem. One of the reasons for the spread of corruption in the governance system of countries is the lack of transparency. The mechanism of all the programs and the process of activities should be obvious and the citizens can control and monitor them step by step whenever they want. By examining the level of citizens' satisfaction, we can also consider the hidden aspects of the functioning of the governance system. Efficiency and effectiveness complement each other and considering each without the other can be considered a deficiency. Measuring the effectiveness of the government is a very valuable task in the governance model, but this work will be

doubled by evaluating the effectiveness of the government. A country in the world cannot be considered to have good governance while not paying attention to its commitment to non-interference in the public and private spheres of citizens.

سیاست جهانی

شاپا چاپی: ۲۳۸۳-۰۱۳۳

شاپا الکترونیکی: ۴۸۹۹-۴۵۳۸

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

نقد مدل حکمرانی خوب با تأکید بر مفهوم نابرابری اجتماعی

سعید آقائی زاده^{۱*} و وحید قاسمی^۲ علی قنبری^۳

۱. نویسنده مسئول، دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: sa.aghaezadeh@gmail.com

۲. استاد جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: v.ghasemi@ltr.ui.ac.ir

۳. استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: a.ghanbari@ltr.ui.ac.ir

چکیده	درباره مقاله
این تحقیق به دنبال پاسخ به این پرسش است که چه نقدهایی بر مدل حکمرانی خوب به لحاظ تئوریک و کمی وارد است؟ از نظر روش شناختی، این پژوهش، تلاشی نظری است و از روش تطبیقی کمی مبتنی بر مدل سازی معادله ساختاری با بکارگیری داده‌های ثانویه نیز استفاده گردیده است. بنا به آخرین خروجی داده‌های سازمان ملل (۲۰۱۹) تعداد ۱۹۳ کشور عضو این سازمان هستند که داده‌های مورد نیاز این تحقیق برای ۱۰۳ کشور موجود بود و به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. یافته‌های کمی نشان دادند که مدل حکمرانی خوب از برآزش مطلوبی برخوردار نیست اما با ورود متغیر نابرابری اجتماعی به مدل بهبود می‌یابد. همچنین در بعد نظری علی‌رغم آثار مثبتی که پیاده‌سازی مدل حکمرانی خوب می‌تواند داشته باشد نقدهایی نیز به آن وارد است که پیشنهاد شده است شاخص‌های کنترل فساد، کارایی و اثربخشی دولت، امنیت، ثبات سیاسی و عدم خشونت، حاکمیت قوانین مشروع، کیفیت تنظیم‌کنندگی، مسئولیت‌پذیری، پاسخ‌گویی و حق اظهارنظر، رضایت‌مندی شهروندان، اجماع‌محوری، کاهش نابرابری اجتماعی، عدم سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، شفافیت، پایبندی به منافع و خواست شهروندان، دیده‌بانی همگانی، رفاه و توان‌مندی اجتماعی، شایسته‌سالاری، آزادی و بهره‌مندی از حقوق و عدم مداخله در گستره همگانی و خصوصی به معیارهای ارزیابی مدل حکمرانی افزوده شوند.	نوع مقاله: مقاله پژوهشی کلیدواژه‌ها: مدل حکمرانی خوب، نابرابری اجتماعی، تلاش نظری، روش تطبیقی تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۲۰ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۵/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۲/۲۷

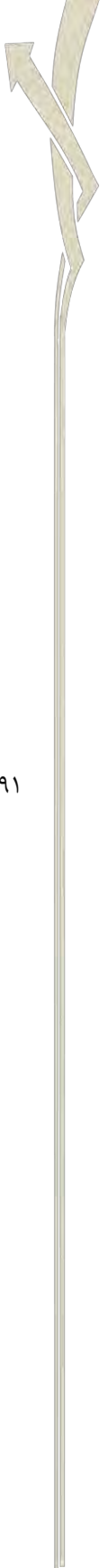
استاد به این مقاله: آقائی زاده، سعید، قاسمی، وحید، & قنبری، علی. (۱۴۰۲). نقد مدل حکمرانی خوب با تأکید بر مفهوم نابرابری اجتماعی. *سیاست جهانی*, ۱۲(۴), ۱۸۹-۲۱۹. doi: 10.22124/wp.2021.19692.2842

© نویسنده(گان)

ناشر: دانشگاه گیلان

مدل حکمرانی خوب، به‌ویژه در چند دهه اخیر مورد توجه اندیشمندان اجتماعی و سیاسی قرار گرفته است؛ تا جایی که بر نظام‌ها و ساختارهای سیاسی ملی و جهانی سایه افکنده و حکمرانان را به توجه واداشته است. صرف‌نظر از جنبه‌های مثبتی که این نظریه دارد، در بعد نظری، اجرا و نیل به اهداف با چالش مواجه است. چالشی که در خود نظریه وجود دارد این است که شاخص‌هایش به لحاظ تئوریک برای نیل به حکمرانی خوب از چهارچوب منطقی مستدلی که جامع و مانع باشد برخوردار نیستند- به‌عنوان نمونه، انتظار می‌رود وضعیت نابرابری اجتماعی، یکی از شاخص‌های حکمرانی باشد که نیست- و به لحاظ اجرایی نیز نمی‌توانند بهبود شرایط در همه کشورها را- به‌دلیل تفاوت‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشورها و سازوکارهای مؤثر- تضمین کنند. یکی از مهم‌ترین وظایف و ویژگی‌های حکومت و دولت خوب، اجرای عدالت و کاهش نابرابری اجتماعی است. هرچند که ممکن است شاخص‌های حکمرانی خوب به‌ویژه کنترل فساد، اثربخشی دولت، حاکمیت قانون، کیفیت تنظیم‌کنندگی (قوانین و مقررات)، پاسخگویی و حق اظهارنظر به‌طور غیرمستقیم شرایط را برای کاهش نابرابری اجتماعی فراهم نمایند اما جای خالی وجود شاخصی تحت عنوان نابرابری اجتماعی در تئوری حکمرانی خوب احساس می‌شود. نقش حکمران‌ها در کاهش نابرابری و ایجاد عدالت اجتماعی در این نظریه برجسته نیست. چه‌بسا موارد دیگری نیز باشند که یا در این نظریه نادیده گرفته شده‌اند و یا کم‌رنگ هستند. حتی اگر شاخص‌های جامع و مانعی برای حکمرانی خوب در نظر گرفته شوند ممکن است سازوکارهایی در کشورهای مختلف وجود داشته باشند که نه‌تنها مانع دستیابی به اهداف حکمرانی خوب شوند بلکه گاهاً تبدیل به ابزاری برای سوءاستفاده‌های سیاسی گردند. ناشناخته ماندن مکانیسم اثر عوامل مختلف، منجر به بروز ابهاماتی در اثربخشی نظریه حکمرانی خوب و تردید در امکان ارائه نسخه‌ای جهان‌شمول از آن گردیده است. نابرابری اجتماعی در جوامع مختلف به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه و نقش ویژه دولت‌ها در ایجاد این شرایط قابل‌تأمل است. نابرابری اجتماعی پدیده‌ای پیچیده و بغرنج است و اجرای سیاست‌های کاهش نابرابری، بدون شناخت عوامل تأثیرگذار پیامدهای نامطلوبی به‌دنبال دارد. حکمرانی نقش مهمی در موفقیت استراتژی‌های توسعه در هر کشور دارد. پیشرفت، امنیت، رفاه اجتماعی و رضایت‌مندی جامعه تا حد زیادی به عملکرد مجموعه حکمرانی یک کشور بستگی دارد. اهمیت فرصت‌های برابر در جامعه به حدی است که می‌توان یکی از اهداف و وظایف عمده دولت را برقراری عدالت اجتماعی دانست. حتی می‌توان آن را جزء بارز و مشخص یک دولت کارآمد دانست و با توجه

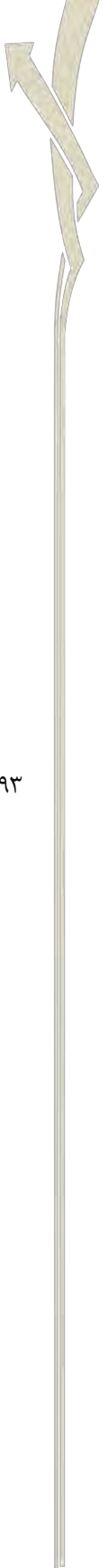

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

محتمل و تصادفی است تا الگوهای جبری و تعین‌گرای تاریخی - اجتماعی. این منطق بر بیکربندی و درک روابط زنجیره‌ای و واکنشی در قالب رویکرد مسیر وابسته برای تحلیل‌های اجتماعی و تاریخی تاکید و این باور را دنبال می‌کند که آثار و پیامدهای بزرگ را همیشه نمی‌توان برحسب فرایندهای کوتاه‌مدت یا منحصر به فرد، متوازن و پیش‌بینی‌پذیر تبیین کرد، بلکه سیر تحول را باید زنجیره‌ای و احتمال‌گرایانه بررسی کرد و از نگاه تفریدی و انقطاعی پرهیز داشت. پارادایم تحقیق، فرائضی است زیرا دستیابی به بینش علمی بر اساس نقد نظری مدنظر است فارق از آن‌که مدل‌های آماری چندگانه و چندمتغیره نیز ابزارهای این تحقیق هستند.

۱. پیشینه پژوهش

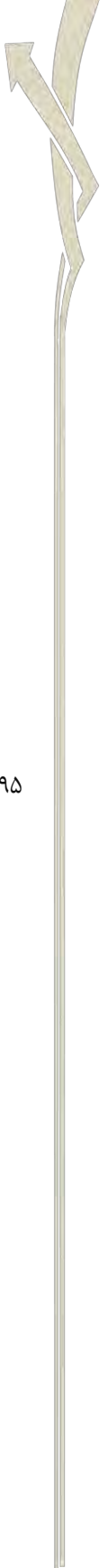
ظرفیت‌های نظام سیاسی در جامعه و سازوکارهای سازش یا عدم سازش بین توسعه اقتصادی و سیاسی با نابرابری‌های اجتماعی در برخی پژوهش‌ها تأکید شده است. مظلوم و عظیمی (۱۳۹۱) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که آنچه در جامعه هند می‌تواند تعامل بین توسعه و دموکراسی در راستای کاستن از نابرابری‌های منزلتی و درآمدی و شاخص‌های کیفیت زندگی را بهبود بخشد، حکمرانی خوب و ایجاد زمینه‌های تقویت کنش دموکراتیک از سوی جامعه مدنی و نخبگان سیاسی است. بهبود ظرفیت اقتصادی در بستر جامعه مدنی فعال و دولت برخوردار از توان لازم، عامل ایجاد برابری در فرصت‌ها تلقی می‌شود. این نتیجه در بطن خود اشاره به این دارد که توجه به خواست‌های جامعه مدنی و وابستگی دولت‌ها به جامعه، یکی از ارکان اصلی رفع تبعیض‌های اجتماعی است؛ لذا می‌توان ادعا کرد ترکیب توسعه اقتصادی، دولت قدرتمند و با عزم توسعه که بستر ایجاد ظرفیت‌های نهادمند رقابت سیاسی و برابری قدرت و جامعه مدنی فعال را فراهم نماید، شرط لازم کاستن از تبعیض‌های اجتماعی و تحقق برابری فرصت‌های دسترسی به منابع درآمدی و منزلت اجتماعی خواهد بود. ناک (۱۹۹۹)، تأثیر متغیرهای خشونت سیاسی، آزادی مدنی و درجه‌بندی ریسک سیاسی را بر رشد اقتصادی و اشتغال مورد بررسی قرار داده است. برابر نتایج این تحقیق، حکمرانی خوب و آزادی اقتصادی منجر به افزایش استاندارد زندگی شده که این امر در کاهش فقر جهانی تأثیر دارد. حاکمیت قانون، اجرای قراردادهای و پیش‌بینی سیاسی، به‌طور مثبت با سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی ارتباط دارد. متغیرهایی که آزادی سیاسی را توصیف می‌کنند، یعنی سطوح نسبی دموکراسی، نیز با رشد ارتباط دارند؛ اما دیده می‌شود که این رابطه از رشد به دموکراسی، به ویژه از طریق سطح تحصیلات عالی جریان دارد و در سایر سطوح تحصیلی کم‌رنگ است. نتایج نشان‌دهنده این هستند که نابرابری درآمد تأثیر منفی بر رشد در همه مناطق

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

در مورد چگونگی رفتار حکومت اندونزی، مطالعه نشان می‌دهد که تأثیرات نامطلوب حکومت‌داری بد به‌طور سیستماتیک بسیاری از مردم را تهدید می‌کند. تجزیه و تحلیل سیستماتیک در مورد تأثیر حکمرانی بد در فقر نشان داد مناطقی که حکمرانی خوب را تجربه کردند با کاهش سریع نرخ فقر و نابرابری مواجه شدند. تأکید بر متغیرهایی مانند کیفیت حکمرانی، شاخص آزادی اقتصادی، تولید ناخالص داخلی و نرخ شهرنشینی در پژوهش دیگری مشاهده شده است.

دل‌انگیزان و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیق خود نشان دادند که در کشورهای با درآمد بالا متغیرهای کیفیت حکمرانی، شاخص آزادی اقتصادی، تولید ناخالص داخلی و نرخ شهرنشینی تأثیر منفی و معناداری بر نابرابری درآمدی دارند و نرخ تورم رابطه مثبت و معناداری با نابرابری درآمدی در این گروه کشورها دارد. در کشورهای با درآمد پایین متغیرهای کیفیت حکمرانی، شاخص آزادی اقتصادی و تولید ناخالص داخلی رابطه منفی با نابرابری درآمدی دارند. همچنین نرخ تورم و نرخ شهرنشینی رابطه مثبت و معناداری با نابرابری درآمدی دارد. میزان اثرگذاری شاخص کیفیت حکمرانی خوب در گروه کشورهای با درآمد پایین بیشتر از گروه کشورهای با درآمد بالاست. این امر نشان‌دهنده ضعیف بودن وضعیت حکمرانی خوب در گروه کشورهای با درآمد پایین است که بهبود آن در مقایسه با بهبود حکمرانی خوب در گروه کشورهای با درآمد بالا، می‌تواند اثرات بیشتری را بر ضریب جینی (در جهت کاهش نابرابری درآمدی) در گروه کشورهای با درآمد پایین داشته باشد. وجود نهادهای کارآمد و همچنین بستر اقتصادی مناسب دلیلی بر اثرگذاری بیشتر تولید ناخالص داخلی بر کاهش نابرابری در گروه کشورهای با درآمد بالا دانسته شده است. شاخص آزادی اقتصادی در هر دو گروه کشورها رابطه منفی با نابرابری درآمدی دارد، اما در گروه کشورهای با درآمد پایین این متغیر معنادار نشده است. دلیل آن را می‌توان در ساختار ضعیف اقتصادی و دخالت گسترده دولت در مسائل اقتصادی در این گروه کشورها جستجو کرد. در شرایط تورمی، بسیاری از مدیران و فعالان اقتصادی در جستجوی دستیابی به فرصت‌ها، رانت‌ها و امکانات سودآوری هستند که تورم ایجاد کرده و در این صورت مدیریت در فرآیند تولید و توزیع، کارایی اقتصادی و بالا بردن تدریجی بهره‌وری نیروی کار در اولویت قرار نمی‌گیرد. سودآوری سرمایه به‌خاطر وجود شرایط تورمی بر رفتار اقتصادی عاملین و نحوه تخصیص بین‌زمانی منابع اثرات نامطلوبی دارد. وجود انحصارات، مراکز نفوذ قدرت همراه با شرایط تورمی، سودآوری فعالیت‌ها و مشاغل غیرمولد و فعالیت‌های رانت‌جویانه را افزایش می‌دهد. نظام شهرنشینی و روند سریع آن در کشورهای با درآمد پایین، سبب هجوم گسترده به شهرها، پیدایش بخش خدمات متورم، بیکاری پنهان، معضل مسکن، مسائل

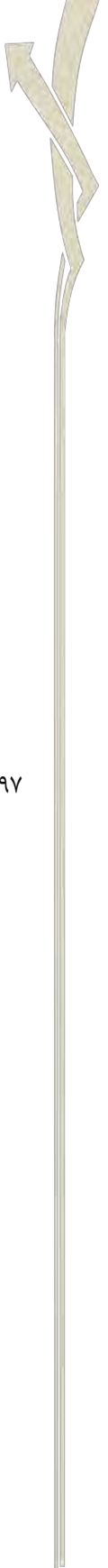

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتمال جامع علوم انسانی

توسط دولت از جمله خدمات زیربنایی (از قبیل راه، آموزش و دادگستری) داشته است. برخی پژوهش‌ها، انواع نابرابری‌های اجتماعی را با موضوع کلی رفاه اجتماعی گره زده و سپس آن را در ارتباط با حکمرانی خوب مورد بررسی قرار داده‌اند. دانایی فرد و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «تحول در رفاه ملی: آیا حکمرانی خوب نقش مهمی ایفا می‌کند؟» به این نتیجه رسیدند که بهبود مؤلفه‌های حکمرانی خوب منجر به ارتقای رفاه ملی می‌شود. ضمن آن‌که ارتقای حکمرانی خوب، زمینه ارتقای رفاه را از جهات کمی نظیر تولید ناخالص داخلی، آموزش، پژوهش، بهداشت و ... از یک طرف و جنبه‌های کیفی نظیر خوشبختی فراهم می‌آورد. در جمع‌بندی این پژوهش نوشته شد مشارکت و حمایت از حق تعیین سرنوشت، بهبود وضعیت بهداشت و آموزش، کاهش نابرابری‌های درآمدی و پیشگیری از فساد، مؤلفه‌های کمی و کیفی رفاه را ارتقا بخشیده و رضایت شهروندان را فراهم می‌نماید. مشارکت در جامعه مدنی از طریق ایجاد و تقویت زیرساخت‌های مادی، زمینه را برای رفاه روانی و جلب اعتماد افراد فراهم می‌نماید.

شفیق و حق (۲۰۰۶) نیز در مقاله خود با عنوان حکمرانی و نابرابری درآمد، تأثیر حکمرانی خوب را روی رشد اقتصادی و توزیع درآمد برای کشورهای عضو سارک طی دوره ۲۰۰۵-۱۹۹۶ بررسی کردند که نتایج حاکی از آن بود که شاخص‌های حکمرانی خوب، توزیع درآمد را بهبود می‌بخشند. نتایج نشان دادند که نظم و قانون، شرایط را بهبود می‌بخشد و موجب ثبات سیاسی در اقتصاد می‌گردد؛ در نتیجه محیط برای سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی مساعد می‌شود. هنگامی که فرصت‌های سرمایه‌گذاری را افزایش می‌دهد، سبب بیشتر شدن فرصت‌های اشتغال و کمک به بهبود نرخ رشد خروجی و حذف نابرابری می‌شود. برخی پژوهش‌ها بر موضوع حکمرانی، فساد و نابرابری تأکید کرده‌اند.

نتایج تحقیقی که کار و ساها (۲۰۱۲) با موضوع رابطه فساد، اقتصاد سایه‌ای و نابرابری درآمدی در بین ۱۹ کشور آسیایی انجام دادند نشان داد که شاخص ادراک فساد به متغیرهای کلان اقتصادی حساس است و با گسترش اقتصاد سایه‌ای در این کشورها، نابرابری درآمد افزایش می‌یابد. نابرابری اقتصادی، درجه تحصیلات بالا و اقتصاد سایه‌ای بزرگ، ویژگی‌های ماندگار کشورهای جنوب هستند. علاوه بر این، گسترش، شیوع و عمق فساد در اکثر این کشورها شرایطی را ایجاد کرده است که به موجب آن فعالیت‌های آزاد و منصفانه اقتصادی اغلب به عقب رانده شده است. در کنار آن، مکانیزم‌های اجرایی معمولاً به دلیل کمبود منابع برای نظارت و با توجه به تصمیم‌گیری‌های استراتژیک خاصی که توسط دولت انجام می‌شود، به‌طور ضعیفی عمل می‌کنند. شکست دولت در ایجاد فرصت‌های اقتصادی رسمی

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتمال جامع علوم انسانی

هریک از این متغیرها رابطه خاصی با بروز نابرابری اجتماعی دارند و به طریقی بر هم کنش دارند. طی سال‌های اخیر، شاخص توسعه انسانی بسط بیشتری یافته و در گزارش شاخص^۱ IHDI علاوه بر نابرابری درآمد به موضوع نابرابری‌های جنسیتی، آموزش و بهداشت نیز توجه شده است و این موضوعات دستمایه انجام برخی پژوهش‌ها گردیده است.

موضوع رفاه عمومی نیز جنبه دیگری از پژوهش‌های مرتبط با حکمرانی و نابرابری اجتماعی را به خود متمایل کرده است. این پژوهش‌ها تلاش می‌کنند تا رفاه عمومی را با مجموعه متغیرهای مرتبط با آن به موضوعات حکمرانی و نابرابری اجتماعی پیوند بزنند. فساد و آثار سیاسی و اجتماعی آن و اقتصاد سایه بخش دیگری از تحلیل‌های اجتماعی و تحقیقات عرصه نابرابری و حکمرانی را از آن خود کرده‌اند. در این پژوهش‌ها، فساد به عنوان یک علت برای برخی پدیده‌ها مانند حکمرانی بد و نابرابری مورد بررسی قرار گرفته در حالی که خود نیز معلول برخی علت‌های دیگر است و مکانیسم پیچیده‌ای از روابط را به وجود آورده است. در هر یک از این پژوهش‌ها به صورت خاص و گاه کلی به برخی از روابط بین حکمرانی و نابرابری توجه شده است. تحقیق جاری از چند جهت با تحقیقات گذشته متفاوت خواهد بود. اول این که مقصود اصلی آن نقد مدل حکمرانی خوب است. دوم، به نابرابری اجتماعی خواهد پرداخت نه فقط نابرابری از نوع خاص مثل نابرابری درآمد. سوم این که، در تحلیل رابطه بین حکمرانی خوب و نابرابری اجتماعی، علاوه بر شاخص‌های اصلی، شرایط و سازوکارهایی که در تلاش نظری به آن دست یافته می‌شود نیز مورد تأکید خواهند بود.

۲. مساعی نظری

شاخص‌هایی که بانک جهانی به‌طور سالانه مورد ارزیابی قرار داده و داده‌هایی که در رابطه با آن‌ها ارائه می‌کند امروزه ملاک ارزیابی کشورها در زمینه سطح حکمرانی خوب است. حکمرانی خوب شامل سازوکارها، فرآیندها و نهادهایی است که به‌واسطه آن شهروندان، گروه‌ها و نهادهای مدنی منافع خود را دنبال کرده، حقوق قانونی خود را اجرا می‌کنند، تعهداتشان را برآورده می‌سازند و تفاوت‌هایشان را تعدیل می‌کنند. آخرین شاخص‌های مورد بررسی در بانک جهانی شامل کنترل فساد، اثربخشی دولت، ثبات سیاسی و نبود خشونت، حاکمیت قانون، کیفیت تنظیم‌کنندگی (قوانین و مقررات)، پاسخگویی و حق اظهار نظر است (The official website of the World Bank, 2019). افلاطون اساساً سرشت انسان‌ها

1. Inequality-adjusted Human Development Index

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

موظف به پاسخ‌گویی می‌داند. در نظر وی، مردم می‌توانند حاکمان را پیوسته در معرض پرسش، نظارت و انتقاد قرار دهند (Firouzjah and Barzegar, 2006: 66-67). ماکیاولی بر این باور بود که سیاست باید به‌طور کامل از مذهب جدا شود و دولت باید تنها بر اساس منافع اداره شود. او معتقد بود حکومت مطلقه سلطنتی تنها حکومتی است که می‌تواند نظم را برقرار کند و رشد و توسعه قدرت دولت را سبب گردد. او اهمیتی برای نقش مردم در حکومت قائل نیست اما از نظر وی حاکم باید نظر مردم را حتی با تزویر، ریاکاری و دروغ تأمین کند؛ بنابراین او قائل به شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهارنظر مردم نیست بلکه به مدیریت افکار عمومی جامعه با هر وسیله‌ای باور دارد. در باور ماکیاولی، خصلت اخلاقی فرمان‌روا مهم نیست بلکه تصویری که مردم از او دارند بایستی اخلاقی جلوه کند. چیزی که برای ماکیاولی مهم است اداره بی‌دغدغه جامعه و نظم، امنیت و آرامش است و نمی‌توان ردپای شاخص‌های حکمرانی خوب را در نظریات وی پیدا کرد (Sarmast, 2009: 123-124).

از نظر جان لاک، شأن حکومت، تنها حفظ و حراست از حقوق انسان‌ها است. او می‌پندارد حاکمان چه خوب و چه بد، چه عادل و چه ظالم باید به یک اندازه کنترل شوند. در اندیشه لاک، حکومت تنها وکیل و کارپرداز مردم است؛ بنابراین استقرار چنین شرایطی منوط به وجود دولتی پاسخ‌گو است که فرصت اظهارنظر و نقد به شهروندانش می‌دهد. لاک معتقد به توزیع و سرشکن شدن قدرت بین قوای گوناگون بر مبنای قانون است تا بدین‌گونه چالش بین قدرت و حقوق مردم برطرف شود. بدین ترتیب در مدل لاک، همه شاخص‌های حکمرانی خوب را می‌توان دید. به‌علاوه عدالت و برابری نیز به‌عنوان یک شاخص مهم برای حکمران خوب در نظر گرفته می‌شود (Lock, 2008: 18-20). منتسکیو برای آزادی و حاکمیت قانون اهمیت ویژه‌ای قائل است. او قانون را سازوکار محوری برای برقراری آزادی از طریق پیوند بین حکومت و مردم در نظر می‌گیرد؛ با این وصف، شاخص کیفیت تنظیم‌کنندگی را می‌توان در نظریات وی برجسته کرد. به باور وی، تفکیک قوا مکانیسمی است که با تغییر روابط علی موجب می‌شود حکومت استبدادی نتواند ظهور کند. او با سازوکار حاکمیت قانون و تفکیک قوا تلاش می‌کند حاکمان را نسبت به وضعیت شهروندان در جامعه پاسخ‌گو نماید و نظر مردم را در ایجاد تغییرات تعیین‌کننده سازد که البته با این شرایط حضور شاخص کنترل فساد در الگوی مدنظر وی به‌خوبی قابل برداشت است (Moghimi, 2007: 119). روسو مشروعیت سیاسی حکومت را بر پایه رضایت شهروندان می‌سنجد و ضمن تأکید بر آزادی، شیوه شرکت شهروندان در مشروعیت‌دادن به حکومت را سازوکار آزادی و حکومت مطلوب می‌شناسد. او میان عدالت، برابری و آزادی پیوند عمیقی برقرار می‌کند و آزادی از نظر

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتمال جامع علوم انسانی

بنابراین می‌توان تفسیر کرد چنین دولتی از نظریه‌ی دارای شاخص اثربخشی مطلوب خواهد بود. اسमित، نقش دولت برای کاهش نابرابری اجتماعی را تا حدی می‌پذیرد اما به سازوکار دست نامرئی معتقد است؛ آنانی که ثروتمند هستند توسط نیروی نامرئی هدایت شده تا ثروت خود را از طریق خیریه و یا از طریق پرداخت مزد بیشتر به کارکنان دوباره توزیع کنند و یا به گونه‌ای عمل کنند که نابرابری به حداقل ممکن برسد. تام پین چارچوب آزادی را توسط قانون مشخص کرد و قانون را بیان خواست اجتماع می‌دانست. از نظریه‌ی، انسان‌ها از لحاظ حقوقی برابر و هدف دولت تحقق حقوق مدنی است؛ این جاست که شاخص‌های برابری در حکمرانی بسیار بااهمیت است و حقوق مدنی زمانی محقق می‌شود که شاخص‌های ثبات سیاسی و عدم خشونت، کنترل فساد، اثربخشی دولت، حق اظهارنظر شهروندان و پاسخ‌گویی دولت مستقر باشند (Bakshaishi Ardestani, 2004: 51).

شوپنهاور دولت را در معنای حداقلی می‌پذیرد. به نظر او دولت برای ضایع نشدن حقوق مردم لازم است و البته باید سازوکاری برای نظارت بر دولت وجود داشته باشد و در این باره بر اصل تفکیک قوا تأکید دارد. برای عدالت، کنترل فساد لازم است و برای این که دولت فاسد و زورگو نشود باید پاسخ‌گو باشد و مردم هم حق اظهارنظر داشته باشند. سازوکار او، نظارت‌های چندلایه است که حتی ناظرین نیز مورد نظارت قرار داشته باشند (Schopenhauer, 2013: 33). هگل علاوه بر تأمین امنیت داخلی و خارجی، وظایف دفاع از حقوق همگان، تعیین بهای ضرورت‌های زندگی و کالاهایی که مصرف عمومی دارند، نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی افراد، تأمین بهداشت همگانی، تعیین بهای کالاهای ضروری زندگی، آموزش افراد و حتی جبران خلأ خانواده‌ها در نثار عشق و عاطفه را نیز برای دولت قائل است. به‌طور کلی می‌توان همه شاخص‌های حکمرانی خوب و شاخص نابرابری را در دیدگاه هگل مد نظر قرار دارد (Hegel, 2001: 186). توکویل شرط آزادی و سوءاستفاده نشدن از قدرت را حاکمیت قانون می‌داند. او معتقد است به هیچ‌کس نباید قدرت مطلق داد چون هیچ فردی آن قدر بافضیلت نیست که قدرت مطلق را در دست داشته باشد و فاسد نشود؛ بنابراین علاوه بر شاخص حاکمیت قانون، شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهارنظر نیز دارای اهمیت است. از نظر او، دموکراسی از این رو بر حق بوده که رفاه بیشترین تعداد آدمیان را تسهیل می‌کند (Aaron, 2017: 249).

جامعه بدون دولت و نظارت حکومت - جامعه کمونیستی - مدینه فاضله اندیشه مارکس است. مارکس، شکوفایی را فقط در فاز کمونیسم با هژمونی طبقه کارگر همراه با رفع تضادهای طبقاتی و محو ساختار دولت و حکومت می‌بیند (Bloom, 1994: 845). دورکیم نقش دولت در مدیریت نابرابری اجتماعی را

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتمال جامع علوم انسانی

این نظریه، به مواردی مانند حق مشارکت سیاسی گسترده، حق مخالفان سیاسی، آزادی بیان، آزادی مطبوعات، حق رأی در انتخابات آزاد و عادلانه و تشکیل احزاب اپوزیسیون اشاره دارد. بنابراین موارد یادشده می‌توانند سازوکار حکمرانی مطلوب دال تلقی شوند. او معتقد است که سازوکارهایی مانند بخت، نهادینه‌شدن نابرابری به صورت فزاینده و آثار منفی تکنولوژی که باعث گسترش نابرابری در جامعه می‌شوند باید برچیده شوند و مداخله دولت را در زمینه رفع نابرابری ضروری می‌داند (Tohidfam, 2002: 306). رالز تلاش کرد نظریه عدالت خود را در لیبرالیسم بگنجانند. او ارزش‌های لیبرالی را ارزش‌های عینی می‌دانست و کوشید با بازسازی خویش آن‌را به مثابه الگویی نجات‌بخش معرفی کند. تنها جوامعی را که دارای ساختار دموکراتیک هستند می‌توان با اصول عدالت وی مورد سنجش قرار داد (Rawls, 2013: 21). تأکید کاستوریادیس بر ایجاد جامعه‌ای خودگردان است. جامعه خودگردان جامعه‌ای است که در آن همه تصمیم‌ها را جمعی می‌گیرد که موضوع تصمیم‌گیری‌ها هر بار به او مربوط می‌شود. در دیدگاه کاستوریادیس، آزادی و برابری بر یکدیگر دلالت دارند. هر فرد برای برخوردار از امکان برابر، اثربخش و واقعی برای مشارکت (در جامعه) نیازمند برخورداری از شروط و زمینه‌های لازم برای چنین مشارکتی است؛ بنابراین می‌توان گفت که او نقش حکمران را در کاهش نابرابری اجتماعی تأیید می‌کند (Castoriadis, 2002: 26).

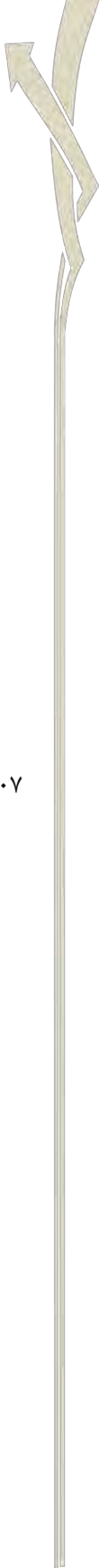
از نظر جین شارپ، فقر، جنایت، ناکارآمدی بوروکراسی و تخریب محیط‌زیست، میراث رژیم‌های استبدادی هستند؛ اما به هر حال، سقوط این حکومت‌ها برای حل مشکلات مردمی که تا به امروز تحت ستم بوده‌اند، جامعه‌ای با سطح دموکراسی سیاسی بالاتر، آزادی‌های شخصی بیشتر و عدالت اجتماعی گسترده‌تری فراهم می‌کند. وی خشونت را راه‌حل مناسبی برای این موضوع نمی‌داند. شارپ بر فراهم نمودن زیربنای دموکراسی پایدار از طریق مکانیزم‌های ایجاد قانون اساسی دموکراتیک، محدود نمودن قدرت‌ها در جامعه در جهت سیاست دموکراتیک، انتخاب مسئولان شایسته و سیاست دفاعی و امنیتی دموکراتیک تأکید دارد (Sharpe, 1993: 27). در اندیشه هابرماس، دموکراسی به معنای نهادی کردن نظریه استدلال و مناظره از رهگذر نظامی از نظریه حقوق است که تضمین‌کننده حق مشارکت برابر برای هر فرد در فرایند قانون‌گذاری باشد؛ بر این اساس شاخص حاکمیت قانون در نگاه هابرماس شاخصی بااهمیت است. او همچنین نظریه دموکراسی مشورتی را ارائه می‌دهد که هدف آن ایجاد پیوندی میان دموکراسی و لیبرالیسم، یا به عبارتی تثویز کردن خوانشی از دموکراسی است که همزمان هر دو مؤلفه برابری و آزادی را درون خود داشته باشد (Nowzari and Imani, 2018: 209). از نظر آمارتیاسن

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتمال جامع علوم انسانی

حقوق برای همگان- گوهر حاکمیت قانون- است. او دخالت مؤثر و کارآمد دولت در هدایت اقتصاد، اعمال حاکمیت قانون، مهار نیروهای سودجوی اقتصادی، انسانی کردن سرمایه‌داری از طریق ایجاد و تأمین حقوق برابر و امنیت برای مخالفان اقتصاد بازار را راز موفقیت می‌داند (Mohajer Sheikhi and Dabiri Mehr, 2018: 351). توماس پیوگی معتقد است نهادهای جهانی و نظمی که در حال حاضر در سطح جهانی آفریده‌اند نقش بسیار مهمی در ایجاد و تداوم فقر جهانی دارند، بنابراین تصحیح و تعدیل این نظم، سازوکاری است که بدون ضربه زدن به اساس آن می‌تواند این نقیصه را مرتفع کند. اصلاح این ساختارها اقتضای اصل عدالت در سطح جهانی است. بنابراین می‌توان گفت او علاوه بر شاخص‌های حکمرانی خوب، خواهان توجه به شاخص نابرابری اجتماعی در سیستم حکمرانی دولت‌هاست (Zarei and Babakhani, 2016: 48). جرمی والدرون در نظریات خود تأکید فراوانی بر قوه قانون‌گذاری و حاکمیت قانون در نظام حکمرانی دارد. او بر این باور است که ارزش اساسی حاکمیت قانون، پیش‌بینی‌پذیر ساختن امور و طبعاً امکان‌پذیر ساختن انجام برنامه‌ریزی برای افراد است. او بر سازوکاری تأکید دارد که اجازه ندهد نمایندگان، موکلان و نظر آن‌ها را نادیده بگیرند و یا نظر خود را بر خواست آنان ترجیح دهند. او سه‌گانه عدالت، آزادی و مالکیت را در اندیشه لیبرالی مفهوم‌پردازی می‌کند. سازوکار مورد نظر وی برای حکمرانی و برابری، قانون است (Waldron, 2018: 119).

از نظر هایک، آزادی شرط لازم برای تحقق نظم خودجوش و تکامل در جامعه است لذا افراد باید دسترسی برابر به آزادی منفی داشته باشند که از طریق قواعد قانونی غیرمشخص تضمین شده است. هایک بر این باور است که در بستر آزادی تحت حکومت قانون است که عدالت و رفاه جاری می‌شود. هایک با هرگونه برنامه‌ریزی در حوزه اجتماع و سیاست مخالف است و طرف‌دار انقباض دولت و انبساط جامعه مدنی است (Tohidfam, 2012: 47). بررسی پیشینه پژوهش و تلاش نظری ما را به این جمع‌بندی می‌رساند که تلاش برای رفع نابرابری یکی از آیتم‌های مهمی است که در ارزیابی عمل‌کرد حکمرانی‌ها مورد توجه است؛ در حالی که این مفهوم به‌عنوان یکی از شاخص‌های مدل در نظر گرفته نشده است. علی‌رغم این که اجرای درست مدل حکمرانی خوب ممکن است بتواند شرایط را برای کاهش نابرابری اجتماعی فراهم نماید اما به‌دلیل این که نمره وضعیت نابرابری اجتماعی در میانگین نمره حکمرانی خوب که هر ساله توسط بانک جهانی منتشر می‌شود تعیین‌کننده نیست نمی‌توان ادعا کرد همیشه حکمرانی خوب عاملی برای کاهش نابرابری‌های اجتماعی است که در این‌باره به‌تفصیل در بخش

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتمال جامع علوم انسانی

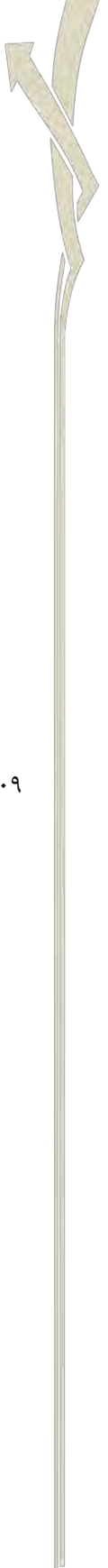
جدول ۲. معناداری مدل اندازه‌گیری شاخص‌های حکمرانی خوب

متغیر	معناداری	ضریب استاندارد	ضریب غیراستاندارد	مقدار بحرانی
پاسخگویی و حق اظهارنظر	۰.۰۰۱	۰.۸۸	۱	
ثبات سیاسی و عدم خشونت	۰.۰۰۱	۰.۸۵	۰.۹۱	۱۲.۱۵۸
اثربخشی دولت	۰.۰۰۱	۰.۹۶	۱.۰۶	۱۶.۲۱۷
کیفیت تنظیم‌کنندگی (قوانین و مقررات)	۰.۰۰۱	۰.۹۵	۱.۰۹	۱۵.۶۴۴
حاکمیت قانون	۰.۰۰۱	۰.۹۸	۱.۱۰	۱۷.۰۰۲
کنترل فساد	۰.۰۰۱	۰.۹۷	۱.۰۹	۱۶.۳۶۳

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری حکمرانی خوب

CMIN/DF	CFI	PCFI	RMSEA
۵.۱۶۳	۰.۹۶۲	۰.۵۷۷	۰.۲۰۲

ارزیابی خروجی مدل بالا نشان می‌دهد که بارهای عاملی در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار هستند. اندازه بارهای عاملی و همین‌طور ضرایب تعیین، بالا و قوی هستند. بررسی شاخص‌های برازش مدل نشان می‌دهند که اندازه‌های کای‌اسکوئر نسبی (هنجارشده) بالا بوده و RMSEA نیز بسیار بالاست. انتظار داریم شاخص‌های کای‌اسکوئر نسبی و RMSEA به ترتیب حداقل از ۵ و ۰.۰۸ کوچک‌تر باشند در حالی که این‌گونه نیست. شاخص کای‌اسکوئر نسبی در این مدل نشان می‌دهد که داده‌های تجربی بانک جهانی و مدل نظری حکمرانی خوب با هم انطباق ندارند. شاخص RMSEA در این مدل حاکی از بدی برازش است و میزان اختلاف اندازه آن با اندازه قابل قبول بسیار زیاد است. ضمناً مقایسه پارامترهای اثربخشی دولت، کیفیت تنظیم‌کنندگی (قوانین و مقررات)، حاکمیت قانون و کنترل فساد نشان داد که بین آن‌ها تفاوت معناداری دیده نمی‌شود و این نشان‌دهنده ضعف مدل است. با این وصف، در خصوص اتکای به مدل حکمرانی خوب برای سنجش چگونگی حکمرانی در کشورها تردید جدی

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۴. معناداری مدل اندازه‌گیری شاخص‌های حکمرانی خوب و نابرابری اجتماعی

متغیر	معناداری	ضریب استاندارد	ضریب غیراستاندارد	مقدار بحرانی
پاسخگویی و حق اظهارنظر	۰.۰۰۱	۰.۸۷	۱	
ثبات سیاسی و عدم خشونت	۰.۰۰۱	۰.۸۵	۰.۹۱	۱۱.۹۹۴
اثربخشی دولت	۰.۰۰۱	۰.۹۷	۱.۰۷	۱۶.۲۶۴
کیفیت تنظیم‌کنندگی (قوانین و مقررات)	۰.۰۰۱	۰.۹۶	۱.۱۰	۱۵.۶۸۱
حاکمیت قانون	۰.۰۰۱	۰.۹۸	۱.۱۰	۱۶.۵۶۰
کنترل فساد	۰.۰۰۱	۰.۹۶	۱.۰۹	۱۵.۹۶۵
نابرابری درآمد	۰.۰۰۱	۰.۴۸	۱	
نابرابری در امید به زندگی	۰.۰۰۱	۰.۹۴	۲.۰۵	۵.۲۷۲
نابرابری آموزش	۰.۰۰۱	۰.۸۶	۲.۶۶	۵.۱۱۵
نابرابری جنسیتی	۰.۰۰۱	۰.۸۹	۰.۰۴	۵.۱۸۴

جدول ۵. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری حکمرانی خوب و نابرابری اجتماعی

CFI	PCFI	RMSEA	CMIN/DF
۰.۹۴۳	۰.۷۱۲	۰.۱۵۲	۳.۳۴۸

ارزیابی خروجی مدل بالا نشان می‌دهد که بارهای عاملی در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار هستند. به جز نابرابری درآمد، سایر اندازه‌های بارهای عاملی و همین‌طور ضرایب تعیین، بالا و قوی هستند. بررسی شاخص‌های برازش مدل نشان می‌دهند که در مدل حاضر شاخص‌های برازش تا حد زیادی بهبود یافته‌اند و با این‌که اندازه RMSEA نسبت به دو مدل پیشین کاهش چشم‌گیری پیدا کرده است هنوز مقدار آن بالا است. انتظار داریم شاخص RMSEA حداقل از ۰.۰۸ کوچک‌تر باشد در حالی‌که این‌گونه نیست. بنابراین ورود نابرابری اجتماعی به مدل حکمرانی برازش مدل را بهتر کرده است. بر مبنای نتایج

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتمال جامع علوم انسانی

رفع نابرابری منجر نمی‌شود. نابرابری اجتماعی، شاخص‌های متعددی در حوزه درآمد، سلامت، جنسیت و آموزش دارد. نبود شاخص «کاهش نابرابری اجتماعی» در مدل حکمرانی خوب باعث می‌شود جنبه‌های مختلف نابرابری در نظام حاکمیتی و اداره کشور نادیده گرفته شود. داده‌های بانک جهانی (۲۰۱۹) می‌توانند در این باره به ما دید تحلیلی گسترده‌تری بدهند.

میانگین رتبه درصدی کشور آذربایجان از نظر شاخص‌های حکمرانی، ۲۸.۲۰ درصد است که جایگاه بسیار پایینی را نشان می‌دهد این در حالی است که متوسط شاخص نابرابری درآمد در این کشور به میزان ۸.۹ درصد است که نشان‌دهنده سطح بسیار خوبی از برابری درآمدها است و از همه کشورهای توسعه‌یافته وضعیت بهتری دارد. همچنین بنا به گزارش توسعه انسانی سازمان ملل (۲۰۱۹)، نابرابری آموزشی در این کشور ۵.۳ درصد اعلام شده که در حد کشورهای توسعه‌یافته است. کشور مالتا از کشورهای دارای رتبه خوب در حکمرانی است که در سال ۲۰۱۹ رتبه ۷۸.۲۴ درصد را از آن خود کرده است. این کشور از نظر برابری درآمدها، سلامت (امید به زندگی) و آموزش هم وضعیت خیلی خوبی دارد در حالی که از نظر نابرابری جنسیتی با نمره ۰.۱۷۵ وضع نامطلوبی را رقم زده و نسبت به کشورهای هم‌سطح خود تا وضعیت مطلوب فاصله بسیاری دارد. آمریکا نیز در همین دوره نمره ۸۱.۸۷۴ در حکمرانی گرفته که در سطح بسیار بالاست اما نابرابری درآمد در این کشور به میزان ۲۷.۱ درصد و نابرابری جنسیتی با ۰.۹۲۶ بسیار زیاد و قابل تأمل است. نابرابری جنسیتی در آمریکا از نابرابری جنسیتی در کشور یمن (۰.۷۹۵) با نمره حکمرانی ۲.۳۴۱ که پایین‌ترین در دنیا است نیز بیشتر است.

مقایسه کشور بلاروس با نمره حکمرانی پایین (۳۶.۶۵۳) با آمریکا این موضوع را بهتر نشان می‌دهد به طوری که نابرابری درآمد در بلاروس ۱۰.۸ و نابرابری جنسیتی در آن کشور برابر با ۰.۱۱۸، وضعیت به مراتب بهتری نسبت به آمریکا با نمره حکمرانی بالا دارد. همچنین ایران با این که نمره حکمرانی پایینی دارد (۱۶.۰۶۵)، از نابرابری درآمد و نابرابری جنسیتی به مراتب کمتری نسبت به آمریکا برخوردار است به طوری که شاخص نابرابری درآمد در ایران ۱۹.۷ درصد و نابرابری جنسیتی نیز ۰.۴۵۹ است. کشور بوتسوانا با نمره حکمرانی ۷۱.۰۳۱ در سطح بالاست اما از نظر نابرابری آموزشی (۲۳.۳ درصد) و نابرابری سلامت (نابرابری امید به زندگی) (۱۹.۴ درصد) در شرایط بسیار نامطلوبی به سر می‌برد. جالب این‌جاست که نابرابری در امید به زندگی آن از کشور گواتمالا نیز با نمره حکمرانی ۲۷.۳۴۵ درصد و نابرابری در امید به زندگی ۱۴.۶ درصد بیشتر است. همچنین نابرابری امید به زندگی در آن با ۱۹.۴ از نابرابری امید به زندگی کشور ونزوئلا (۱۷.۱) با نمره حکمرانی ۴۸.۳۵ هم بیشتر است و نابرابری جنسیتی

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتمال جامع علوم انسانی

این حال اگر تصور کنیم با توجه به چند شاخص می‌توان همه زیرساخت‌های معیوب را برای حکمرانی خوب فراهم کرد دچار اشتباه شده‌ایم چراکه حکمرانی هر کشور ریشه در مجموعه‌ای از ویژگی‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن دارد که با پیاده‌سازی چند شاخص تغییر چندانی نمی‌کند. واقعیت این است که هرچقدر کشوری بتواند با رویکرد درست، روش حکمرانی خوب را در پیش بگیرد باز هم مواضع نظام سلطه جهانی نسبت به آن کشور تعیین‌کننده خواهد بود. شایسته است سازمان ملل و بانک جهانی به‌عنوان سازمان‌هایی بی‌طرف و پشتیبان منافع همه کشورها عمل کنند و در این رابطه وجود شاخص عدم سلطه‌گری و سلطه‌پذیری می‌تواند در مدل حکمرانی مفید واقع شود و در ارزیابی کشورها ملاک قرار گیرد. دولت‌های دارای خوی سلطه‌گری و همین‌طور دولت‌های سلطه‌پذیر و وابسته نمره منفی خواهند گرفت که این نمره در امتیاز کل حکمرانی آنان اثرگذار خواهد بود. با این وصف، دولت‌هایی که با سلطه‌پذیری و وابستگی منافی را کسب می‌کنند و همین‌طور دولت‌های سلطه‌گر با استعمار نوین نخواهند توانست با غارت منابع و منافع کشورهای سلطه‌پذیر، ژست پیشرفت و برخورداری از حکمرانی خوب بگیرند. اهمیت دادن به این شاخص می‌تواند به عدالت و برابری جهانی نیز کمک کند.

با این‌که موضوع شفافیت در برخی سازمان‌های بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته است اما در شاخص‌های حکمرانی خوب گنجانده نشده است. می‌توان گفت یکی از دلایل گسترش فساد در نظام حکمرانی کشورها و عدم تعهد در سیستم قانون‌گذاری، اجرایی و نظارتی آن‌ها نبود شفافیت است. وقتی شفافیت نباشد ممکن است دولت‌مردان از قدرت خود سوءاستفاده کنند و پشت نقاب خود را مخفی نمایند. سازوکار تمام برنامه‌ها و روند فعالیت‌ها باید در منظر عمومی باشد و شهروندان بتوانند هر زمان اراده کنند بر گام به گام آن‌ها اشرافیت داشته باشند و نظارت کنند. وجود شاخص شفافیت، تقویت‌کننده شاخص پاسخ‌گویی و حق اظهار نظر نیز خواهد بود.

نادیده گرفتن آزادی زمینه را برای حکمرانی بد فراهم می‌کند چراکه با کنش شعاری نسبت به این پدیده، امکان پیچاندن عناصری از آزادی با پروپاگاندا فراهم می‌شود و آزادی در لفافه منافع اختصاصی گروه‌ها ناقص می‌شود. در صورت تحقق آزادی واقعی شهروندان، این امکان فراهم می‌آید که آن‌ها بتوانند از طریق کانال‌های تعیین‌شده نسبت به پیگیری خواسته‌های خود اقدام کنند و نسبت به کج‌روی‌هایی که در عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و ... ممکن است در جامعه رخ دهد واکنش مناسب و به‌هنگام نشان دهند. گسترش آزادی در جامعه، فرصت‌های نابرابر اجتماعی را از بین می‌برد. در

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتمال جامع علوم انسانی

برای داوری درباره یک نظام حکمرانی است. با بررسی میزان رضایت شهروندان می‌توان زوایای پنهان عملکرد نظام حکمرانی را نیز در نظر گرفت؛ مواردی که شاید با چند شاخص نتوان آن‌ها را سنجید و زیر چتر مطالعه قرار نمی‌گیرند. زمانی می‌توان خروجی کنش نظام حکمرانی را سنجید که نتیجه مجموعه اقدامات پیدا و پنهان آن با سنجش میزان رضایت‌مندی شهروندان آشکار گردد. نقد دیگری که به مدل حکمرانی خوب وارد است توجه نکردن به شاخص امنیت است. انسان‌ها برای این‌که امنیت خود را تأمین کنند دولت را به‌وجود آوردند بنابراین یکی از مهم‌ترین دلایل ایجاد دولت و نظام حکمرانی، تأمین امنیت است. یکی از وظایف اصلی نظام حکمرانی تأمین امنیت خارجی و داخلی کشور است که در نظر گرفته نشدن آن به‌عنوان شاخصی مهم در مدل حکمرانی نقص جدی به ارزیابی‌های مدل از چگونگی حکمرانی کشورها وارد می‌کند.

برداشتی که از مفهوم قانون در کشورهای مختلف می‌شود و مبانی حقوقی که بر آن متصور است متفاوت است. این‌که قوانین موجود تا چه حد از کارایی برخوردار هستند، تا چه حد نیازهای واقعی جامعه را برطرف می‌کنند، چقدر برخواسته از مطالبات همه شهروندان هستند نه یک گروه خاص، به چه میزان از غنا و قوت لازم برخوردارند و جامعیت آن چقدر است از موضوعات قابل بحث است. شاخص حاکمیت قانون در مدل حکمرانی به محتوای قوانین و مواردی که در بالا ذکر شد توجهی ندارد؛ گویی هر قانونی که به‌خوبی بر کشور حاکم باشد و بر همگان اجرا شود قابل قبول است. در حالی که در برخی کشورها قوانینی وضع شده‌اند و جاری هستند که حقوق انسان‌ها را پایمال می‌کنند. حتی می‌توان گفت عامل برخی از سوءعملکرد نظام حکمرانی ریشه در برخی از قوانین جامعه دارد. بنابراین قوانینی باید بر دنیا و کشورها حاکم باشند که از مشروعیت لازم بر اساس معیارهای پذیرفته‌شده از سوی آحاد جامعه برخوردار باشند و شاخص حاکمیت قانون بهتر است بر مبنای حاکمیت قوانین مشروع سنجیده شود و کشورهایی که دچار ضعف قوانین هستند و یا قوانین آن‌ها مشروع نیستند نباید از امتیاز برخوردار شوند. یکی از موضوعات مورد توجه در مدل حکمرانی خوب، اثربخشی دولت است که به‌عنوان یک شاخص در نظر گرفته شده و مورد سنجش قرار می‌گیرد. این در حالی است که به موضوع کارایی دولت توجه نشده است. از نظر مفهومی، کارایی به‌معنای انجام دادن درست کار و اثربخشی به‌معنای انجام دادن کار درست است. دغدغه کارایی این است که چگونه کارهایی که هم‌اکنون انجام می‌شود بهتر و با اتلاف کمتر انجام شود و دغدغه اثربخشی این است که آیا کارهایی که هم‌اکنون انجام می‌شود دقیقاً همان کارهایی است که باید انجام شود یا باید به سراغ کارها و فعالیت‌های دیگری رفت. در حقیقت کارایی

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتمال جامع علوم انسانی

- Akram, Z; Wajid, S; Sarwar, S; Mahmood, T(2011). Impact of poor governance and income inequality of poverty in Pakistan. *Far East Journal of Psychology and Business*, 3, 43-55.
- Arendt, H (2008). *Revolution*. Translated by Ezat-oleh Foulavand, Tehran: Khwarazmi Publishing House.
- Aristotle (1998). *Nicomachus ethics*. Translated by Mohammad Hasan Lotfi, Tehran: New Design. (In Persian)
- Bakshaishi Ardestani, A (2004). *The historical course of political thoughts in the West from Plato to Nietzsche*. Tehran: Avai Noor. (In Persian)
- Bloom, W, T (1994). *theories of political system; Classics of political thought and new political analysis*. Translated by Ahmed Tadayon, Tehran: Aran Publications. (In Persian)
- Castoriadis, C (2002). *Democracy as Procedure and Democracy as Regime*. Wiley online Library.
- Danaei Fard, H et al. (2012). Transformation in national welfare: Does good governance play an important role? *Management researches in Iran*, volume 16, number 4, pp. 45-62. (In Persian)
- Delangizan, S et al. (2017). "*The effect of governance quality, urbanization rate and economic freedom on income inequality*". The first international conference on economic planning, sustainable and balanced regional development, University of Kurdistan. . (In Persian)
- Giddens, A(1994). *Sociology*. Translated by: Manouchehr Sabouri. Tehran: Ney Publishing.
- Greb, E, J(1994). *Social inequality: the views of classical and contemporary theorists*. Translation: Mohammad SiahPosh and Ahmadreza Ghoravizad. Tehran: Moaser Publishing. . (In Persian)
- Hegel, G, W, F(2001). *Elements of the Philosophy of Right, Grundlinien der Philosophie des Rechts oder Naturrecht und Staatwissenschaftim Grundrisse*, trans. S W. Dyde(ed), Ontario: Batoche Books.
- Hobbs, T (2001). *leviathan Translated by Hossein Bashirieh*, Tehran: Ney Publishing.
- Houeninvo, G, H (2014). *Does good governance improve public health expenditure-health outcomes nexus? New empirical evidence from Africa*. <http://hdr.undp.org/en/data>
- Jamali, H; Manochehri, A (2001). "A reflection on Kant's political philosophy". *Useful Letter*, Volume 7, Number 25, pp. 208-183.
- Kamali, A (2000). *An introduction to the sociology of social inequality*. Tehran: Samt Publications. (In Persian)
- Kar, S; Saha, S (2012). Corruption, Shadow Economy and Income Inequality: Evidence from Asia, *Discussion Paper*, No. 7, 106.
- Khosrovabadi, M et al (2016). "The relationship between good governance and income inequality in selected countries of Southwest Asia and member countries of economic cooperation and development". *Social Welfare Quarterly*, Volume 16, Number 61, pp. 181-212. (In Persian)
- Kraib, Y (2003). *Classical social theory* (an introduction to the thought of Marx, Weber, Durkheim and Simmel). Translated by Shahnaz Mosamaparast, Tehran: Agah.
- Laclau, E; Mouffe, C (2001). *Hegemony and socialist strategy*. London: Verso, second edition. p. xv.
- Locke, J (2008). *A treatise on government*. Translated by Hamid Azdanlou, Tehran: Ney Publishing.

پرو، شہسکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتمال جامع علوم انسانی